

Zakladatel analytické společnosti **Strategic Forecasting** George Friedman v knize **Příštích sto let** načrtává obrysy toho, jak by se svět a lidská společnost v následujících zhruba sto letech mohly proměňovat a vyvíjet, jaké vzniknou nové konfliktní linie, a dokonce se odvažuje nastítnit průběh světové války, kterou očekává v polovině 21. století. Pokud by se autorovy odhady vyplní, nejvýznamnějšími událostmi první poloviny tohoto století budou následky rozpadu Ruska a autorem předpokládané politicko-ekonomické krize Číny. Z vakua v eurasijském prostoru povstanou tři mocnosti, které začnou na úkor Ruska a Číny rozšiřovat svůj vliv – Polsko, Turecko a Japonsko.

Další ze sci-fi románů? Podobnou otázku nedůvěřivého čtenáře autor v knize několikrát předpokládá a téměř okamžitě své teze obhájí. Jako klasický odchovanec realismu a geopolitiky tvrdí, že zásadní geopolitické konflikty mají tendenci se vracet, pokud se v minulosti definitivně nevyřešily.

Nové zlomové linie

V 21. století by podle George Friedmana měla skončit více než pětisetletá nadvláda Evropy, protože „centrum světa“ se z Atlantiku přesune do Pacifiku. Na scéně se znovu objeví Japonsko se svými tradičními zájmy z první poloviny 20. století a skončí také to, čemu Friedman říká „americko-džihádistská“ válka. Problém s islámským fanatismem zmizí a v desátých až dvacátých letech budou Spojené státy čelit nové studené válce s Ruskem. Ta nebude tak dramatická jako ta předešlá, ovšem přispěje ke konečnému zhroucení Ruska, zmítaného demografickou krizí. Následkem nové studené války také dojde k rozpadu NATO (poté, co členské státy Německo a Francie nepodpoří pobaltské státy proti ruské intervenci) a k totální proměně evropské mocenské struktury. Nastane soumrak atlantické Evropy a do popředí se posune Polsko, které po téměř čtyřsetleté přestávce naváže na vlastní velmocenské ambice a začne kolem sebe soustřeďovat blok států střední a východní Evropy, který bude pronikat do západní a severní části někdejšího evropského Ruska. Střední a východní Evropa začne být ekonomicky výkonnější než Evropa západní.

George Friedman předpokládá rozpad Ruska na několik částí

Z jihu využijí rozpadu Ruska Turci, kteří ovládnou Kavkaz, stabilizují arabský svět, severní Afriku a k radosti Spojených států izolují Írán. Podobnou politiku povede Japonsko na východě,

když intervenuje ve prospěch prosperujícího východního čínského pobřeží, které bude doplácet na příliš centralistickou politiku Pekingů a toužit po odštěpení. V tuto chvíli, tvrdí George Friedman, nastane americký geopolitický sen, Rusko se propadne do bezvýznamnosti, Eurasie bude roztříštěná a nezůstane nikdo, kdo by mohl Spojené státy ohrozit. Boj o hegemonii se ale vrátí za necelých dvacet let.

Dynamika 21. století

Kromě zmíněných zásadních politických změn během jednadvacátého století Friedman předpovídá dramatické změny a zvraty sociálního rázu, které budou nové rozdělení sil do jisté míry předurčovat.

Do roku 2050 dojde v rozvinutých průmyslových zemích k dramatickému poklesu populace, ale ta bude celkově klesat v celém světě. Do roku 2100 by tak dokonce i nejzaostalejší země měly mít takovou porodnost, která sotva stabilizuje jejich populaci. Pokles ale bude pro industriálně vyspělé země znamenat dvě neodvratné věci. Zaprvé, svět se stane ještě závislejší na technologiích. To, co se dnes zdá hudbou budoucnosti a s čím experimentují týmy vědců na špičkových univerzitách a armády ve svých střediscích (různé variantní zdroje energie, vojenské a průmyslové využití vesmíru, robotické systémy, genetické zásahy pro eliminaci civilizačních a jiných chorob), bude do poloviny století když ne součástí běžného života, tak významnou silou ovlivňující naše bytí.

Zadruhé se rozvine potřeba přijímat stále víc a víc nových přistěhovalců. To vytvoří paradoxní situaci. Zatímco dříve viděly rozvinuté země potíž v tom, udržet přistěhovalce za hranicemi, v polovině 21. století je nové problémy donutí, aby je přijímaly a samy mezi sebou o ně soupeřily.

Na významu bude získávat vojenské i civilní využití vesmíru a klíčovou roli budou hrát Spojené státy. Měly by se objevit nové způsoby získávání energie, například ukládání solárního záření přímo v kosmu, které by bylo pomocí mikrovlnného záření vysíláno na zem. To odstartuje revoluci srovnatelnou s vynálezem elektřiny nebo masovým rozšířením internetu. Autor předpokládá, že by tím měla skončit závislost na fosilních palivech, což by znamenalo geopolitický úpadek Předního východu. Jako téměř vždy urychlí zavedení revolučních změn do jednotlivých ekonomik válka.

Třetí světová válka

Jako nit se ve Friedmanově práci vine geopolitický axiom, že USA budou ze své podstaty vždy bránit vzniku hegemonie v euroasijském prostoru, protože to znamená zásadní ohrožení jejich výsadního postavení a vojenské síly. Autorův předpoklad je, že tento cíl budou Spojené státy sledovat i v 21. století, když budou na úkor Ruska a Číny podporovat Polsko, Turecko a Japonsko, které si v roztříštěné Eurasii budou rozdělovat sféry vlivu. Přibližně v polovině století by ale mělo dojít k tomu, že Turecko s Japonskem dosáhnou v Eurasii takové pozice, která začne Američany silně znepokojovat. Z nějakého důvodu se ale USA nerozhodnou uplatnit několikrát prověřenou strategii „rozděl a panuj“.

Nebude k tomu prostor, protože nebude existovat možnost, jak obě tehdy již mocnosti postavit proti sobě. Dojde prý tak k analogii koalice mezi Třetí Říší a Japonském během druhé světové války. Turci s Japonci budou mít společné zájmy, ale každý na jiné straně polokoule. Turecko na Balkáně a v Jaderském moři, zatímco Japonci budou tradičně usilovat o nadvládu v Tichomoří, kde tradičně narazí na Američany. Oba státy protiamerické koalice budou mít také své kosmické programy, ale žádný z nich nebude s to se Američanům vyrovnat. To, říká Friedmann, vyvolá v generálních štábech zmíněných států pokušení si vesmírnou převahu vydobýt silou.

Zde Friedman vstupuje na pole čistých teoretických úvah a následný popis světové války je nutno brát spíše jako prognostickou intelektuální hru.

Iniciátor všeho by měl být systém amerických družic a orbitálních zařízení, jehož části Friedman výstižně nazývá „bitevními hvězdami“. Počítá dokonce se sestavou geostacionárních stanic s lidskými posádkami, které v polovině 21. století budou schopny vést účinnou špionáž, ovládat bezpilotní a hypersonické bitevní letouny a ničit mezikontinentální střely i jiné cíle.

Nadvláda na oběžné dráze bude znamenat absolutní kontrolu světových oceánů a vzdušného prostoru. Nebude existovat operace nebo lokální přestřelka, která by ušla americké pozornosti a případné odpovědi v řádu minut. Japonci a Turci budou takovou převahou frustrováni, a tak jim nezbude než vsadit na riskantní kartu. V určité chvíli by mohlo dojít k útoku, který by sledoval eliminaci bitevních hvězd. Ani jeden nebude chtít Spojené státy zničit, ale ochromit a vynutit si vyjednávání s cílem nastolit pro sebe výhodnější rozložení sil.

Tak jako mnohokrát v minulosti, ať šlo o obě předešlé světové války nebo starší celoevropské války o hegemonii, se na zlomových místech nakupí mocenský potenciál, který bude v určité chvíli vržen proti sobě. Styl války však bude jiný. S největší pravděpodobností nebudou vůbec použity jaderné zbraně, i když je státy budou i nadále vlastnit, ale spíše ze setrvačnosti, či jako zbraně „poslední záchrany“. Nejvýznamnější roli budou hrát vzdušné a kosmické síly a využívání dálkově řízených bezpilotních strojů, mnohonásobně překračujících rychlost zvuku, robotické stroje, které nahradí pěchotu například v útocích na stabilní obrněné objekty, zatímco operace pěchoty samotné se budou čím dál více blížit práci speciálních policejních útvarů. Dojde ke zpusťování a zničení velkého území, ale ztráty na životech by nemusely být nijak děsivé. V konečném důsledku, vyslovuje Friedman odvážnou myšlenku, by třetí světová válka mohla co do ztrát lidských, materiálních a ekologických zůstat daleko za čísly z druhé světové války. Válka, která bude stále více odosobněná, by se díky supermoderní technice mohla paradoxně dostat do stavu předmoderního válčení, kdy docházelo ke střetu malých armád a malým ztrátám na civilních životech.

22. století klepe na dveře

Není těžké domyslet, že ve Friedmanově scénáři jsou vítězi války 21. století Spojené státy. Po jejím konci dojde k novému rozložení sil, které způsobí, že Japonsko a Turecko přijdou o části svých sfér vlivu a Spojené státy jako nikdy posílí své postavení, včetně vůdčí pozice ve

vesmíru. Válka Ameriku opět posílí a stimuluje její ekonomický růst, dojde k další technologické revoluci, jejíž hlavní součástí bude robotizace a revoluční změny v získávání energie. Tak jako po druhé světové válce, měl by svět v poválečných 60. letech 21. století zažít zlatou dekádu.

Státy někdejší protiamerické koalice válka oslabí, ale ne fatálně. Oslabí také americký spojenec Polsko, posílí Velká Británie a velmi také Indie. Je škoda, že v závěru knihy se autor nevěnuje větší pozornost nastínění dějů v okolním světě. Již se pouze zaměřuje na Ameriku, které předpovídá nový problém – Mexiko.

Mexiko jako stát, který už na počátku 21. století vykazuje zajímavé údaje svědčící o jeho velkém potenciálu, začne mít v průběhu druhé poloviny století čím dál větší zájmy, jejichž akční rádius bude postupovat stále severněji spolu s tím, jak bude v jižních státech americké federace stoupat hispánská natalita a ekonomická aktivita. Severní Amerika bude ještě několik staletí centrem planety, ovšem zda to budou Spojené státy, je otázka. Pravděpodobně se povede bitva, zda centrem Ameriky bude Washington, nebo Mexico City. Jak to všechno dopadne, na to si slovy autora budeme muset počkat do dalšího století.

Zpětný pohled

Představte si, že jste cizinci, a myslíte na klíčové body uplynulých sta let. Stojíte řekněme v letech 1920, 1940, 1990, 2001. Teď si k těmto letům vybavte události a ptejte se, jak byste reagovali v debatě s člověkem, který by v roce 1905 mluvil o tom, že během několika let zmizí polovina velkých evropských říší a že ve střední Evropě se záhy objeví státy, jejichž názvy vám nic neříkají, nebo kdyby v roce 1945 mluvil o Německu, které je sjednocené a nejsilnější ekonomikou Evropy. A co kdyby vás někdo v roce 1997 s těžkou krabicí u ucha přesvědčoval, že za deset let si budete zhruba desetkrát menší krabičkou prohlížet fotky, poštu, hrát nejrůznější hry a z pláže na Krétě nakupovat třeba z kamenného obchodu umístěného v Kanadě?

Jistě je možné odhadovat a do jisté míry předvídat, jak se který stát v budoucnu zachová. Můžeme rovněž předpokládat všechny technologické zázraky, které lidstvo bude v polovině 21. století využívat, protože, upřímně řečeno, roboti, hypersonické stroje, geostacionární stanice a výroba elektřiny ze sluneční energie získávané z vesmíru nejsou žádné hvězdné brány, ale něco, s čím se dnes reálně experimentuje.

Rozhodně to nevyjde tak, jak si George Friedman představuje. Po přečtení knihy získáte dojem, že jste dostali do rukou unikátní zbraň, díky které vás už nic nemůže překvapit, nebo varování, díky kterému se v budoucnu vyvarujete kroků, které by mohly vést ke katastrofě.

Některé indicie například skutečně mluví pro to, že ruský vývoj nebude v 21. století jednoduchý, dále také existují názory, brzdící nadšení z čínské ekonomiky a předpovídající, že pekingský model státního kapitalismu jednou musí logicky narazit. Ale určitě je iluzorní domnívat se, že se v průběhu rozpadu Ruska případně Petrohrad jako sféra vlivu Estonsku, které samo o sobě má méně obyvatel (včetně početné ruské menšiny) než Petrohrad sám.

Nástup Turecka a Japonska je sice očekávatelný, ovšem autor zcela opomíjí Írán, který je v celé knize jen několikrát (více méně dodatkově) zmíněn. Překvapivě autora nezajímal ani Pákistán, jehož specifické vztahy se Spojenými státy, nepřátelství s Indií a jaderný arzenál vytváří do budoucna kritický potenciál. Friedmanovo heslo „očekávat nemožné“ zní dobře, sám ale evidentně nečekal změnu poměrů na Blízkém východě, kdy během několika měsíců došlo k úplnému překreslení geopolitické mapy. V knize není o důsledcích procesu transformace Blízkého východu ani slovo.

Podstatným problémem celé knihy je, že vychází ze zcela nehybného geopolitického determinismu. Chování států sice má své zákonitosti, z lidské společnosti nelze vymýtit válku jako takovou a v řadě případů se státy opravdu chovají na základě předem odhadnutelných kroků. Ale dnes to nejsou jen státy, ale i nestátní subjekty a mezinárodní korporace, kdo hraje důležitou roli v mezinárodní politice. Rovněž není možné si představovat, že mezinárodní aréna je něco jako chemická laboratoř, kde atomy kyslíku a uhlíku mohou vytvořit pouze oxid uhelnatý nebo uhličitý a nikdy nic jiného. Například tvrzení, že „Rusko bude nuceno zahájit ozbrojené akce vůči pobaltským státům“ zkrátka není nic, než tvrzení George Friedmana. Princip geopolitiky je nakonec pouze jeden z několika možných pohledů, jak se na mezinárodní vztahy a problematiku bezpečnosti dívat. Užitečný, ale ne nezbytně jediný platný.

Americká společnost Strategic Forecasting, Inc. je předním světovým poskytovatelem zpravodajských produktů z otevřených zdrojů. Zaměřuje se na bezpečnostní a strategické analýzy, prognózy vývoje, multimediální servis a další produkty, zejména speciální autorské publikace vlastních členů a spolupracovníků, z nichž mnozí mají dlouholeté zkušenosti s prací ve zpravodajských službách a ozbrojených složkách USA. George Friedman je zakladatelem a v současné době působí jako ředitel.

Převzato ze stránek Diplomatic Affairs.